

TERRORIZMGA QARSHI KURASHDA JAHON TAJRIBASI

Jamoliddin Togaymurodov

Iqtisodiyot pedagogika universiteti o'qituvchisi

Azizbek Jurayev

Iqtisodiyot pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada terrorizmga qarshi kurash bo'yicha dunyo davlatlarining tajribalari keng tahlil qilinadi. Terrorizmning tarixi, uning paydo bo'lish sabablari va rivojlanish bosqichlari o'rganilgan. Evropa davlatlarining bu boradagi yondashuvlari, xususan, Fransiya, Germaniya va Buyuk Britaniya tajribasi batafsil tahlil qilinadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlarning terrorizmga qarshi kurashdagi roli, shuningdek, sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik texnologiyalarining qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Maqola kelgusida terrorizmga qarshi kurash strategiyasini takomillashtirish uchun zarur tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: terrorizm, xavfsizlik, xalqaro hamkorlik, sun'iy intellekt, kiberxavfsizlik, Evropa tajribasi, xalqaro tashkilotlar.

Kirish

Terrorizm xalqaro hamjamiyat oldida turgan eng murakkab va dolzarb muammolardan biridir. Uning oqibatlarini nafaqat xavfsizlikka, balki iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Global miqyosdagi tahdidlar soni va ko'lami oshib borayotgan bir paytda, davlatlar o'zaro hamkorlikni kuchaytirish va terrorizmga qarshi kurashning yangi, innovatsion yondashuvlarini ishlab chiqishga majbur bo'lmoqda. Ushbu maqolada dunyo davlatlarining tajribasi, terrorizmga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikning o'rni va kelgusida qo'llanilishi mumkin bo'lgan usullar batafsil ko'rib chiqiladi.

Metodlar

Maqolada qiyosiy tahlil, tarixiy usul va normativ yondashuvdan foydalanildi. Qiyosiy tahlil orqali turli davlatlarning terrorizmga qarshi kurash strategiyalari o'rganildi, tarixiy usul esa hodisaning paydo bo'lish va rivojlanish jarayonlarini aniqlashga xizmat qildi. Normativ yondashuv terrorizmga qarshi kurashning xalqaro huquqiy asoslarini baholash imkonini berdi.

Asosiy qism

Terrorizmning tarixi va rivojlanishi

Terrorizmning tarixi insoniyatning dastlabki ijtimoiy munosabatlariga borib taqaladi. Dastlab terrorchilik harakatlari siyosiy va diniy manfaatlarni himoya qilish vositasi sifatida shakllangan. Qadimgi dunyoda, xususan, Rim imperiyasida terrorizm davlatni qoʻrqitish va boshqaruvni kuchaytirish vositasi sifatida keng qoʻllanilgan. Rim davrida siyosiy raqiblarni yoʻq qilish va ularni jismonan bartaraf etish orqali hukmronlikni mustahkamlash siyosatning ajralmas qismiga aylangan edi. Bu harakatlarning asosiy maqsadi ommani qoʻrqitish va hokimiyatni mustahkamlash edi.

Oʻrta asrlarda terrorizm yangi shakllarga ega boʻldi. Diniy asosga ega boʻlgan terroristik guruhlar kengayib, ular oʻz mafkuralarini tarqatish va himoya qilish uchun zoʻravonlikdan foydalanishga kirishdi. Misol uchun, Assassins guruhi oʻzining nishonlariga qarshi aniq rejalashtirilgan hujumlar uyushtirdi. Ushbu guruh oʻz mafkurasini kengaytirish va raqiblarni qoʻrqitish maqsadida diniy asosli zoʻravonlikni qoʻlladi. Hindistonning thug sekta aʼzolari esa oʻz diniy eʼtiqodlariga asoslangan holda zoʻravonlikni faol targʻib qildi. Bu davrda terrorizm koʻpincha lokal xarakterga ega edi va uning faoliyati bir hududning ichida cheklangan edi.

XIX asrda terrorchilik harakatlari global miqyosda sezilarli oʻzgarishlarga uchradi. Bu davrda anarxistik harakatlar va milliy ozodlik kurashlari terrorizmni siyosiy va ijtimoiy oʻzgarishlar vositasi sifatida qoʻllashni boshladi. Rossiyada faoliyat yuritgan "Narodnaya Volya" tashkiloti hukumat tizimlariga qarshi kurashni terrorchilik yoʻli bilan olib bordi. Ushbu harakat davlatni beqarorlashtirish va mavjud siyosiy tizimni yoʻq qilishga qaratilgan edi. Shu bilan birga, Irlandiya Respublikachilar Armiyasi (IRA) milliy mustaqillikka erishish uchun terrorchilik harakatlarini amalga oshirdi.

XX asrning oʻrtalaridan boshlab, terrorizm siyosiy va iqtisodiy tizimlarni nishonga olgan global tahdidga aylandi. 2001-yil 11-sentabr voqealari xalqaro terrorizmning yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu voqealar nafaqat AQSh, balki xalqaro hamjamiyatning terrorizmga qarshi kurashga boʻlgan yondashuvlarini tubdan oʻzgartirdi. Bu davrda terrorchilik yangi texnologiyalar, internet va axborot vositalarining rivojlanishi bilan yanada murakkab tus oldi. Terroristik guruhlar global axborot makonidan foydalanib, targʻibot ishlarini kengaytirish va moliyaviy resurslarni safarbar qilish imkoniyatiga ega boʻldi.

Evropa Ittifoqining tajribasi

Evropa Ittifoqi (EI) terrorizmga qarshi kurashda oʻzining muvofiqlashtirilgan strategiyalarini ishlab chiqdi. Ittifoqning asosiy maqsadi aʼzo davlatlar xavfsizligini taʼminlash va terrorizm tahdidlarini minimallashtirishdan iborat. Har bir davlatning yondashuvi oʻziga xos boʻlsa-da, umumiy tamoyillar EI doirasida qabul qilingan xavfsizlik strategiyalari asosida shakllantirilgan.

Fransiya. Fransiya terrorizmga qarshi kurashda eng faol davlatlardan biri hisoblanadi. Bu mamlakatda diniy ekstremizm va radikal mafkuralarning oldini olishga katta eʼtibor

qaratilgan. Ichki xavfsizlik xizmatlari muntazam kuzatuv olib boradi va terrorchilikka aloqador shaxslarning faoliyatini cheklashga qaratilgan choralarni qo'llaydi. Shu bilan birga, diniy ta'limni nazorat qilish va radikal g'oyalarni targ'ib qiluvchi axborot manbalarini kuzatish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilgan. Fransiyada yoshlarni radikal mafkuralardan himoya qilish uchun ta'lim va madaniyat sohalarida maxsus profilaktik dasturlar amalga oshirilmoqda.

Germaniya. Germaniya ijtimoiy integratsiya va muhojirlarni jamiyatga moslashtirish orqali terrorchilikka qarshi kurashda o'ziga xos yondashuvni taklif qilmoqda. Ushbu mamlakatda ijtimoiy tenglikni ta'minlash va radikallashuvning oldini olish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilgan. Germaniya xavfsizlik idoralari keng qamrovli monitoring tizimlarini qo'llaydi. Bu tizimlar terroristik faoliyatni nafaqat aniqlash, balki ularning kelib chiqish sabablarini tahlil qilish imkonini ham beradi.

Buyuk Britaniya. Buyuk Britaniya "CONTEST" deb nomlangan strategiyani ishlab chiqdi. Ushbu strategiya to'rtta asosiy yo'nalishni o'z ichiga oladi: oldini olish, javob choralari ko'rish, tiklanish va tayyorgarlik. Har bir yo'nalish mamlakat xavfsizlik tizimini mustahkamlashga qaratilgan. Masalan, radikal mafkuralarning tarqalishini cheklash va yoshlarni ekstremizmga qarshi immunitetli qilish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqilgan.

Xalqaro tashkilotlarning roli

Xalqaro tashkilotlar, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT), NATO va Yevropa Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkiloti (YXHT) terrorizmga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. BMTning Global antiterror strategiyasi xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga va terrorizm tahdidlarini minimallashtirishga qaratilgan. Ushbu strategiya moliyaviy resurslarning terrorchilik faoliyatlariga sarflanishining oldini olish, razvedka ma'lumotlarini almashish va davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish kabi chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

NATO terrorizmga qarshi harbiy hamkorlikni kuchaytirish va qo'shma operatsiyalarni tashkil etish orqali faoliyat yuritmoqda. NATOning razvedka bo'yicha hamkorligi a'zo davlatlarning xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Texnologiyalar va istiqbollar

Zamonaviy texnologiyalar terrorizmga qarshi kurashning ajralmas qismiga aylandi. Sun'iy intellekt algoritmlari terrorchilik faoliyatini aniqlash va monitoring qilish uchun keng qo'llanilmoqda. Masalan, internetdagi radikal kontentni kuzatish va uni bloklash texnologiyalari ekstremistik mafkuralarning tarqalishini cheklashga yordam beradi.

Kiberxavfsizlik tizimlari esa terroristik guruhlarining moliyaviy va logistika tarmoqlarini aniqlash va bloklashda muhim rol o'ynaydi. Terrorizmga qarshi kurashda texnologiyalardan

foydalanishni kengaytirish, jumladan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan razvedka tizimlarini rivojlantirish kelajakda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelajak istiqbollari

Kelgusida xalqaro hamkorlikni mustahkamlash, zamonaviy texnologiyalarni qo'llashni kengaytirish va yangi xavfsizlik strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Terrorizmning yangi shakllariga qarshi samarali choralar ko'rish uchun davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni yanada chuqurlashtirish talab etiladi. Shu bilan birga, yoshlarni radikal mafkuralardan himoya qilish uchun ta'lim va madaniyat sohalaridagi dasturlarni kuchaytirish lozim.

Xulosalar

Terrorizmga qarshi kurash nafaqat harbiy va huquqiy choralarni, balki ta'lim, madaniyat va ijtimoiy integratsiyani ham o'z ichiga oladi. Xalqaro tashkilotlar va davlatlarning hamkorligi ushbu sohadagi muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biridir. Kelajakda sun'iy intellekt va texnologiyalardan foydalanish terrorchilik harakatlarining oldini olish va global xavfsizlikni ta'minlashda yanada samarali natijalar keltirishi mumkin. Shu bilan birga, radikal mafkuralar tarqalishining oldini olish va terrorizmning ildizlariga qarshi kurash bo'yicha yangi dasturlarni ishlab chiqish zarur.

Adabiyot:

1. Togaymurodov, J., & Karimova, S. (2024). TASKS OF MAINTAINING RELIGIOUS TOLERANCE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION. Web of Teachers: Inderscience Research, 2(11), 321-325.
2. Togaymurodov, J., & Toshtemirova, G. (2024). ISLAM AND ITS OPPOSITION FACTORS. Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research, 2(11), 151-154.
3. Togaymurodov, J., & Sharipova, S. (2024). INCREASED DEMAND FOR ALCOHOL AND SMOKING AMONG YOUTH. Western European Journal of Historical Events and Social Science, 2(11), 119-122.